

Wiesława Cieślewicz¹

Katedra Ekonomii

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Szczecin

Finansowe wsparcie inwestycji w polskim przemyśle rolno-spożywczym

Financial support of investments in the Polish agri-food industry

Synopsis. Dla polskiego przemysłu rolno-spożywczego początek XXI wieku był okresem intensywnych zmian związanych z akcesją Polski do Unii Europejskiej. Konieczna była modernizacja zakładów w celu zwiększenia ich pozycji konkurencyjnej zarówno na rynku krajowym, jak i wspólnym rynku Unii Europejskiej. Było to możliwe dzięki wsparciu finansowemu inwestycji środkami pochodzącymi z funduszy UE, jak i budżetu krajowego (SAPARD, SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, PROW 2007-2013). Obecnie firmy działające w sektorze przetwórstwa spożywczego uzyskały nowe możliwości finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych i badawczo-rozwojowych z wykorzystaniem środków pomocy publicznej. Od połowy 2008 roku sektor przetwórstwa uzyskał znacznie łatwiejszy dostęp do korzystania ze zwolnień podatkowych w Specjalnych Strefach Ekonomicznych, a od początku 2009 roku istnieje możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe w ramach pomocy regionalnej dostępnej w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka.

Słowa kluczowe: sektor rolno-spożywczy, pomoc publiczna, inwestycje, badania i rozwój.

Abstract. For the Polish agri-food industry the beginning of the 21st century was a time of intensive changes released by the Poland's accession to the European Union. It was necessary to modernize plants thoroughly in order to make them competitive in both the domestic and the EU market. What has proved highly useful in this matter was the possibilities of co-financing investments from UE funds and from the national budget (SAPARD, SOP 'Restructuring and modernization of food sector and rural areas development', Rural Areas Development Programme). At present the companies conducting business activities in the food processing sector have gained new opportunities with regard to the public aid for investment, research and development activities. Since the second half of 2008, the food processing sector can much easily benefit from tax relieves available within Special Economic Zones. Since the beginning of 2009 has also existed a possibility of applying for regional aid under the Operational Programme Innovative Economy.

Key words: agri-food industry, state aid, investments, research and development.

Wstęp

Wobec przystąpienia Polski do Unii Europejskiej konieczne było kontynuowanie, zapoczątkowanych w latach 90. minionego stulecia, modernizacji przemysłu rolno-spożywczego, aby stał się konkurencyjny zarówno na rynku krajowym, jak i

¹ Dr inż., e-mail: wieslawa.cieslewicz@zut.edu.pl.

międzynarodowym. Szczególnie ważne było dostosowanie przedsiębiorstw do wysokich standardów regulujących funkcjonowanie rynku rolnego w Unii Europejskiej. Procesy te miały różnorodny charakter i przebieg w kolejnych etapach rozwoju oraz przekształceń całego sektora. Pod tym względem minione dwudziestolecie można podzielić na cztery etapy [Urban 2010, s. 10]:

- lata 1988-1992: okres szybkiego dostosowania całej gospodarki i przemysłu spożywczego do warunków rynkowych; efektem tych przemian była redukcja przemysłowej produkcji żywności prawie o 30%,
- lata 1993-1998: nastąpiło ożywienie produkcyjne i inwestycyjne oraz przyspieszenie prywatyzacji przemysłu spożywczego,
- lata 1999-2002: zastój i wymuszona restrukturyzacja gospodarki, w tym szczególnie przemysłu spożywczego,
- lata 2003-2009: ożywienie produkcyjne i inwestycyjne, będące efektem integracji Polski z UE.

Przełom XX i XXI wieku był więc okresem szybkiego rozwoju i przekształceń strukturalnych polskiego przemysłu spożywczego. W efekcie podjętych działań został on gruntownie zmodernizowany i pod względem nowoczesności jest zaliczany do czołówki europejskiej. Obecnie wartość produkcji sprzedanej tego przemysłu jest o 70% wyższa niż w 1998 roku (w cenach stałych), a wartość eksportu produktów przemysłowych zwiększyła się 9-krotnie, z około 1,1 mld euro w latach 1991-1993 do około 9,5 mld euro w 2008 roku (w cenach bieżących). Wydatki inwestycyjne w tym przemyśle wzrosły z około 3,5 mld zł w 1990 roku do ponad 7 mld zł w 2008 roku (w cenach stałych z 2003 roku) [Urban 2010, s. 10]. W 2009 roku produkty spożywcze stanowiły 16,5%, a tytoniowe 2,4% wartości sprzedanej wyrobów przemysłowych ogółem. Podmioty gospodarcze produkujące artykuły żywnościowe zatrudniały 424,6 tys. osób, co stanowiło 4,4% ogółu pracowników przemysłu [Rocznik... 2010].

Dostosowanie zakładów do nowych wymogów, przede wszystkim z zakresu bezpieczeństwa produkcji żywności i ochrony środowiska, wiązało się z wydatkowaniem dużych środków finansowych na inwestycje. Dlatego też procesy modernizacyjne przedsiębiorstw zostały wsparte środkami pomocy publicznej pochodzącymi zarówno z funduszy UE, jak i budżetu krajowego.

Programem, z którego przemysł spożywczy mógł uzyskać finansowe wsparcie jeszcze przed integracją z UE był Specjalny Przedakcesyjny Program na Rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (SAPARD). W latach 2004-2006 odbywało się to ze środków Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”². Natomiast w latach 2007-2013 był to nowy Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

² W omawianym okresie sektor przetwórstwa spożywczego miał trudności w uzyskaniu zwolnień podatkowych w Specjalnych Strefach Ekonomicznych oraz zwolnień z podatku od nieruchomości. Nie mógł też korzystać ze wsparcia inwestycji i działalności badawczo-rozwojowej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw”. Powodem była regulacja wspólnotowa zaliczająca ww. źródła pomocy publicznej do tzw. pomocy regionalnej, z której przedsiębiorstwa sektora rolno-spożywczego w latach 2004-2006 były wyłączone.

Przed przedsiębiorstwami działającymi w sektorze rolno-spożywczym pojawiły się także nowe możliwości wykorzystania środków pomocy publicznej na finansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych i badawczo-rozwojowych w ramach pomocy regionalnej. Od połowy 2008 roku sektor ten uzyskał możliwość korzystania ze zwolnień podatkowych na terenie Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE), a od 2009 roku może ubiegać się o wsparcie finansowe dostępne z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG).

Celem opracowania jest przedstawienie możliwości finansowego wsparcia inwestycji polskiego sektora rolno-spożywczego ze środków pomocy publicznej, jej wartości i stopnia wykorzystania przez przedsiębiorców. Źródłem danych liczbowych były opracowania i publikacje Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Głównego Urzędu Statystycznego. Zastosowano metodę opisową i porównawczą.

Kredyty preferencyjne dla przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego

Kredyty preferencyjne, o oprocentowaniu obniżonym dzięki dopłatom udzielanym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), mają istotny wpływ na wartość inwestycji realizowanych w przetwórstwie rolno-spożywczym. Do przedsiębiorców są adresowane dwie linie kredytowe: kredyty inwestycyjne oraz tzw. kredyty branżowe [Karwowski 2007, s. 15]. W ramach kredytów inwestycyjnych wspomagana jest modernizacja, adaptacja, budowa lub rozbudowa zakładów produkcyjnych oraz zakup maszyn i urządzeń, a także ich montaż. Przedsiębiorca może również otrzymać pomoc finansową na zakup, budowę lub rozbudowę sortowni, przechowalni, zamrażalni, chłodni i schładzarni owoców i warzyw dla potrzeb każdego zakładu przetwórczego. Kredyt udzielany jest do 70% wartości planowanych nakładów inwestycyjnych. Kwota ta nie może być większa niż 8 mln zł. W przetwórstwie mleka, mięsa i ziemniaków wsparcie może być jednak wyższe i wynosić nawet do 16 mln zł. Warunkiem koniecznym do uzyskania wyższego kredytu są inwestycje w nowe technologie, dostosowujące zakład do wymogów unijnych w zakresie norm sanitarnych i weterynaryjnych. Od 19 stycznia 2007 roku oprocentowanie roczne ww. kredytów wynosi 3%, a udzielane są one na okres 8 lat.

ARiMR wspiera także przedsiębiorców z branży przetwórstwa rolno-spożywczego w ramach tzw. kredytów branżowych, oprocentowanych 1-2% w skali roku. Są one skierowane do branży mięsnej, utylizacyjnej, mlecznej, przetwórców ziemniaków na skrobię i jaj. Podobnie jak w przypadku kredytów inwestycyjnych, finansowane są m.in. zakupy maszyn i urządzeń oraz budowa i rozbudowa zakładu produkcyjnego lub usługowego, a także przedsięwzięcia inwestycyjne zmierzające do poprawy warunków sanitarnych i weterynaryjnych, rozszerzenie asortymentu i poprawę jakości produkcji. Wspierane jest też chłodnictwo.

Linie kredytowe cieszące się największym zainteresowaniem przedsiębiorców, ze szczególnym uwzględnieniem liczby oraz wartości udzielonych kredytów przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Kredyty inwestycyjne z dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dla sektora rolno-spożywczego udzielone w latach 2005-2009

Table 1. Investment credits with subsidies from Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture for agri-food sector in period 2005-2009

Linia kredytowa	Liczba udzielonych kredytów	Kwota kredytów w tys. zł
Na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa przez grupy producentów rolnych	18	10 680,93
Na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym usługach dla rolnictwa	10 970	1 109 084,5
Na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie nowych technologii produkcji w rolnictwie lub w zakresie dostosowania produkcji zwierzęcej do wymogów sanitarnych, ochrony środowiska i utrzymywania zwierząt	4 476	1 254 496,8
W ramach „Programu wspierania restrukturyzacji i modernizacji przemysłu mięsnego i przetwórstwa jaj w Polsce”	95	82 876,69
W ramach „Branżowego programu mleczarskiego”	1 027	179 358,1

Źródło: opracowano na podstawie rocznika GUS [Rocznik... 2010].

Zakłady przemysłu rolno-spożywczego jako beneficjent Specjalnego Przedakcesyjnego Programu na Rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (SAPARD)

W okresie przedakcesyjnym Unia Europejska skierowała do krajów kandydujących pomoc finansową w ramach różnych programów, których celem było przygotowanie poszczególnych sektorów gospodarki, infrastruktury i obywateli do nowych warunków będących konsekwencją przystąpienia do UE. Jednym z takich programów był SAPARD, którego realizacja w Polsce rozpoczęła się w 2002 roku. Obejmował on kilka działań umożliwiających finansowe wsparcie rolnictwa i sektora rolno-spożywczego. Najważniejszym dla przedsiębiorstw, mającym wspierać przedsięwzięcia związane z poprawą konkurencyjności na rynku krajowym i międzynarodowym oraz dostosowaniem do wymogów Jednolitego Rynku UE w zakresie norm sanitarnych, higienicznych, weterynaryjnych i jakościowych było działanie 1 „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych”³. W ramach niego do dnia 31 grudnia 2006 roku zawarto

³ Beneficjentami działania 1 mogli być przedsiębiorcy oraz grupy producentów rolnych i ich związki zajmujący się przetwórstwem mleka, mięsa, (w tym ubój i rozbiór), ryb oraz owoców i warzyw. W ramach działania 1 funkcjonowały dwa schematy pomocy: Schemat 1.1. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego oraz Schemat 1.2. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu owoców i warzyw.

1 342 umowy przyznające pomoc o wartości 1 663,6 mln zł, z których zostało zrealizowanych i rozliczonych 1 087 umów o wartości 1 525,0 mln zł (tab. 2).

Tabela 2. Liczba umów oraz wartość pomocy finansowej udzielonej przedsiębiorcom branży rolno-spożywczej w ramach działania 1 „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych” programu SAPARD

Table 2. Number of contracts and value of financial aid for agri-food sector within application 1 of SAPARD programme ‘Improvement of processing and marketing of agricultural and fish produce’

Schemat/Komponent	Umowy zawarte		Umowy rozliczone	
	liczba	wartość udzielonej pomocy, mln zł	liczba	wartość udzielonej pomocy, mln zł
1.1. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawa marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego	1 101	1 379,7	1 045	1 281,8
1.1.a. Sektor mleczarski	325	405,5	315	387,7
1.1.b. Sektor mięsny	689	855,8	649	781,7
1.1.c. Sektor rybny	87	118,4	81	112,4
1.2 Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawa marketingu owoców i warzyw	241	283,9	223	243,2
Razem	1 342	1 663,6	1 268	1 525,0

Źródło: opracowano na podstawie raportu MRiRW [Raport... 2007, ss. 8-9].

Z danych (tab. 1) wynika, że 84% przyznanej pomocy finansowej przeznaczonych było na realizację przedsięwzięć podejmowanych w ramach działania „Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawa marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego”, z tego 61% środków otrzymał sektor mięsny, 30,2% sektor mleczarski oraz 8,8% sektor rybny. Wsparcie w ramach Programu SAPARD pozwoliło inwestorom między innymi na [Raport... 2007, ss. 8-9]:

- wdrożenie systemu HACCP w 581 przedsiębiorstwach, w tym w sektorze mięsnym 300 zakładów wdrożyło system, w sektorze mleczarskim 127, w sektorze owocowo-warzywnym 102 i w sektorze rybnym 52,
- wdrożenie programu dostosowania do unijnych norm sanitarno-higienicznych i weterynaryjnych produkcji w 747 przedsiębiorstwach, w tym w 412 zakładach sektora mięsnego, w 154 zakładach sektora mleczarskiego, w 130 zakładach sektora owocowo-warzywnego i w 51 zakładach rybnym,
- zakup 320 cystern do transportu mleka surowego.

Środki finansowe pozyskane z działania 1 programu SAPARD wsparły gruntowną modernizację przetwórstwa mleka, mięsa, ryb, owoców i warzyw i umożliwiły realizację niezbędnych, ale kosztownych inwestycji bez drastycznego pogarszania kondycji ekonomiczno-finansowej zakładów.

Wykorzystanie środków Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, 2004-2006” przez przemysł rolno-spożywczy

Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” (SPO) miał na celu poprawę konkurencyjności oraz trwały i zrównoważony rozwój sektora rolnego, wsparcie zarówno przemysłu przetwórczego w celu poprawy jego pozycji konkurencyjnej na rynku UE, jak i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Program był finansowany ze środków UE pochodzących z Sekcji Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR), z krajowych środków publicznych pochodzących z budżetu państwa i z budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz ze środków własnych beneficjentów. Łączne nakłady środków publicznych określono na poziomie 1 787,8 mln euro, z czego 1 192,7 mln euro stanowiły środki UE, a 595,1 mln euro krajowe środki publiczne [Wykorzystanie... 2008, s. 1].

Najważniejszym dla przedsiębiorców działaniem tego sektora było działanie 1.5. „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych” w ramach priorytetu 1 „Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym” SPO. W ramach tych możliwości zostały podjęte działania restrukturyzacyjne i modernizacyjne w branży żywnościowej mające na celu poprawę jego konkurencyjności i dochodowości, zapewnienie bezpieczeństwa i odpowiedniej jakości produkcji oraz dostosowanie produkcji do standardów i norm unijnych.

Na działanie „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych” w latach 2004-2006 limit przeznaczonych środków pomocy publicznej wyniósł 1 806,5 mln zł, z czego 1 264,5 mln zł stanowiły środki Unii Europejskiej [Wykorzystanie... 2008, s. 21]. Przedsiębiorcy złożyli 1 646 wniosków dotyczących wsparcia finansowego o wartości 2 928,4 mln zł. Zawarto 1 163 umowy na kwotę 1 911,8 mln zł, z czego zrealizowane płatności dotyczyły 900 projektów na sumę 982,9 mln zł. Limit środków pomocy publicznej przeznaczonej dla sektora rolno-żywnościowego w ramach SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” został wykorzystany tylko w 52,5% [Just 2008, s. 65].

Finansowanie inwestycji w sektorze rolno-spożywczym w latach 2007-2013

Pomoc publiczna dla sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w Polsce w latach 2007-2013 jest przyznawana z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), w ramach działania „Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej”. Jest ono kontynuacją działania „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych” Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2007”. Ponadto przedsiębiorcy sektora rolno-spożywczego wykorzystujący w latach 2004-2006 środki z EFRROW uzyskali możliwość korzystania z funduszy UE w ramach tzw. pomocy regionalnej. Jest

ona przyznawana na inwestycje i działalność badawczo-rozwojową, m.in. w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG) oraz dla przedsiębiorców działających na terenie Specjalnych Stref Ekonomicznych (tab. 3).

Tabela 3. Możliwości wsparcia inwestycji w sektorze rolno-spożywczym w latach 2007-2013

Table 3. Possibilities of investments support in agri-food sector in period 2007-2013

Warunki wsparcia	Źródło pomocy finansowej		
	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich działanie 1.2.3.	PO Innowacyjna Gospodarka priorytet 4	Specjalne Strefy Ekonomiczne
Podmiot uprawniony	Mikro, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 750 osób lub mające obrót mniejszy niż 200 mln euro	Mikro, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa	Mikro, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa
Rodzaj inwestycji	Inwestycje w zakresie kodów PKD zgodnie z zasadami PROW ¹	1. Inwestycje w zakresie kodów PKD objętych PROW ² dla firm zatrudniających więcej niż 750 osób i mających obrót większy niż 200 mln euro 2. Wszystkie inwestycje nieobjęte kodami PKD zgodnie z PROW ¹ z wyłączeniem produkcji pierwotnej, pozostałe przedsiębiorstwa	Wszystkie inwestycje w sektorze rolno-spożywczym z wyłączeniem produkcji pierwotnej
Rodzaj wsparcia	Dotacje inwestycyjne	Dotacje inwestycyjne, dotacje na działalność badawczo-rozwojową	Zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych
Wartość dotacji	Od 25 do 50% kosztów kwalifikowanych	Od 15 do 70% kosztów kwalifikowanych	Od 30 do 70% kosztów kwalifikowanych zgodnie z mapą pomocy regionalnej na lata 2007-2013
Budżet na lata 2007-2013	1,1 mld euro	około 4 mld euro	Bez limitów Kwota zwolnienia z CIT zależna od wartości inwestycji

¹ [Rozporządzenie... 2007; Rozporządzenie... 2008].

² Od 2009 roku, zgodnie z zasadami przyjętymi przez Komitet Monitorujący PO IG w październiku 2008 roku.

Źródło: opracowano na podstawie pracy Turczyka [2008, s. 23].

W nowym PROW na wspieranie inwestycji w przetwórstwie spożywczym zaplanowano 1,1 mld euro, czyli 3 701 954 413,65 zł⁴. W latach 2008-2010 ARiMR zawarła 909 umów na kwotę 1 428 416 873,05 zł, co stanowi 38,59% limitu przyznanych na ten cel środków. Na dzień 15 grudnia 2010 roku wypłacono przedsiębiorcom 534 029 180,58 zł. Zrealizowane płatności stanowią tylko 14,26% zaplanowanego wsparcia

⁴ Szacunkowe limity finansowe obowiązujące od 16 listopada 2010 r. do 15 grudnia 2010 r. zostały przeliczone wg kursu 3,9646 (kurs EBC z przedostatniego dnia roboczego Komisji Europejskiej miesiąca poprzedzającego ten, dla którego dokonuje się obliczenia limitu alokacji środków wspólnotowych).

[Informacja...2011]. W stosunku do SPO PROW wprowadził kilka istotnych zmian dotyczących finansowania przedsiębiorstw z sektora rolno-spożywczego. Małe i średnie przedsiębiorstwa mogą otrzymać zwrot do 40% kosztów kwalifikowanych poniesionych na inwestycje (budowa, remonty, modernizacja zakładów, zakup linii produkcyjnych, środków transportu, urządzeń, oprogramowania), a duże firmy do 25%. W obu przypadkach maksymalna kwota dofinansowania nie może przekroczyć 20 mln zł w całym okresie trwania programu, a w przypadku firm posiadających kilka zakładów 30 mln zł. Na największe wsparcie (do 50% kosztów kwalifikowanych) mogą liczyć małe i średnie przedsiębiorstwa, które mają podpisane długoterminowe umowy kontraktacyjne z grupami producentów na dostawę surowców rolnych. Do nowości w PROW zalicza się również możliwość uzyskania finansowej pomocy przez przedsiębiorców zajmujących się hurtowym handlem artykułami rolnymi [Drożdżel 2008, s. 2].

Tabela 4. Źródła wsparcia finansowego dla sektora rolno-spożywczego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

Table 4. Source of financial support for agri-food sector under the Operational Programme Innovative Economy

Charakterystyka Działanie	Przedmiot działania	Wysokość dofinansowania	Budżet na lata 2007-2013, mln euro
4.4 PO IG	Dotacje na realizację inwestycji innowacyjnych o wartości do 50 mln euro (koszt kwalifikowane w granicach 8-160 mln zł)	Od 30 do 70% kosztów kwalifikowanych, zgodnie z mapą pomocy regionalnej, maksymalnie 40 mln zł	1,42
4.5.1. PO IG	Dotacje na realizację inwestycji innowacyjnych o wartości powyżej 160 mln zł	15% kosztów kwalifikowanych	600
4.5.2. PO IG	Dotacje na tworzenie centrów usług wspólnych i centrów badawczo-rozwojowych	30% kosztów kwalifikowanych dla centrów usług wspólnych Od 30 do 70% kosztów kwalifikowanych, zgodnie z mapą pomocy regionalnej dla centrów badawczo-rozwojowych	400
4.2. PO IG	Dotacje na działania badawczo-rozwojowe oraz opracowanie wzoru przemysłowego lub użytkowego i wdrożenie ich do produkcji	Od 30 do 70% kosztów kwalifikowanych, zgodnie z mapą pomocy regionalnej, maksymalnie 21 mln zł	186
1.4. PO IG	Projekty obejmujące przedsięwzięcia techniczne, technologiczne lub organizacyjne.	Od 25 do 70% kosztów kwalifikowanych na badania	
4.1. PO IG	Projekty inwestycyjne wraz z komponentem doradczym, związane z wdrożeniem wyników prac B+R realizowanego w ramach działania 1.4.	Od 30 do 70% kosztów kwalifikowanych na część inwestycyjną, zgodnie z mapą pomocy regionalnej	780

Źródło: [Turczyk 2008, s. 24].

Na pomoc finansową mogą liczyć także przedsiębiorcy z sektora przetwórstwa spożywczego realizujący inwestycje, które nie zostały objęte zakresem Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) kwalifikującym do wsparcia z Programu Rozwoju

Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Ponadto duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 750 osób, lub o rocznym obrocie przekraczającym 200 mln euro, mogą ubiegać się o dofinansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych i badawczo-rozwojowych z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Oznacza to, że cały sektor uzyska dostęp do znacznie większej pomocy finansowej niż tej dostępnej w ramach PROW⁵ (tab. 4).

Sektor rolno-spożywczy może korzystać także z pomocy horyzontalnej, w tym wsparcia na szkolenia w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL) z Europejskiego Funduszu Społecznego, ponieważ o pomoc publiczną z tego programu mogą ubiegać się wszystkie przedsiębiorstwa, niezależnie od branży i sektora, w którym działają. Przedsiębiorcy mogą uzyskać wsparcie finansowe na działania związane z podnoszeniem kwalifikacji pracowników, nawet do 100% kosztów poniesionych na szkolenia. Rodzaje kosztów kwalifikowanych w projekcie szkoleniowym przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Koszty kwalifikowane w projekcie szkoleniowym

Table 5. Qualified costs of instruction project

Zadanie	Rodzaje kosztów
Szkolenia/doradztwo	Wynagrodzenie osób prowadzących szkolenia/doradztwo oraz koszty podróży, żywienia, noclegów Najem i utrzymanie bazy szkoleniowej Zakup usług szkoleniowych Koszty materiałów szkoleniowych i egzaminów zewnętrznych Koszty wynagrodzeń uczestników szkoleń i trenerów wewnętrznych za czas szkolenia
Zarządzanie projektem, administracja, logistyka	Koszt personelu realizującego działania, oddelegowanego do projektu Zakup usług związanych z zarządzaniem projektem, obsługą administracyjno-biurową, sprawozdawczością, badaniami, analizami itp. Bieżące wydatki administracyjno-biurowe
Cross-financing	Adaptacja pomieszczeń wykładowych na potrzeby osób niepełnosprawnych Zakup lub leasing sprzętu i systemów IT (np. platform e-learningowych)

Źródło: [Turczyk 2008, s. 24].

Podsumowanie

Wejście Polski do Unii Europejskiej wpłynęło na duże ożywienie inwestycyjne w przemyśle spożywczym. Dobre wyniki producentów żywności osiągane są m.in. dzięki dostosowaniu sektora rolno-spożywczego do unijnych norm i standardów sanitarno-weterynaryjnych, poprawie jakości produkcji oraz modernizacji istniejących technologii produkcji. Procesy inwestycyjne w przedsiębiorstwach zostały wsparte środkami

⁵ Do rozstrzygnięcia pozostaje kwestia, czy mniejsze przedsiębiorstwa będą mogły ubiegać się o dotacje na działalność badawczo-rozwojową w ramach POIG. Zależy to od ostatecznego brzmienia przepisów w zakresie linii demarkacyjnej pomiędzy POIG a PROW.

finansowymi pochodzącymi zarówno z funduszy UE, jak i budżetu krajowego. Wsparcie to stało się bardzo ważnym instrumentem podnoszącym konkurencyjność przemysłu spożywczego i wzmacniającym pozycję polskich firm na rynku, w tym szczególnie na wspólnym rynku Unii Europejskiej.

Duży wpływ na skalę inwestycji zrealizowanych w sektorze rolno-spożywczym miały kredyty preferencyjne. W latach 2005-2009 banki udzieliły producentom żywności prawie 17 tys. kredytów na kwotę 2,7 mld zł.

Środki finansowe pozyskane przez przedsiębiorców z działania 1 „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych” programu SAPARD wyniosły 1,53 mld zł i wsparły gruntowną modernizację przetwórstwa mleka, mięsa, ryb oraz owoców i warzyw.

W latach 2004-2006 inwestycje były finansowane z działania 1.5. „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych” w ramach priorytetu 1 „Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-spożywczym Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”. Absorpcja środków tego programu wyniosła 982,9 mln zł.

Pomoc publiczna dla przetwórstwa rolno-spożywczego w latach 2007-2013 wynosi 1,1 mld euro i jest przyznawana z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, w ramach działania „Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej”. Na dzień 15 grudnia 2010 roku środki te zostały wykorzystane w 39%. Ponadto od 1 stycznia 2007 roku weszły w życie nowe wytyczne dotyczące zasad udzielania pomocy regionalnej w latach 2007-2013. Przepisy te są bardziej korzystne dla przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego niż poprzednio obowiązujące. Umożliwiają im korzystanie z pomocy regionalnej przyznawanej na realizację inwestycji oraz działalność badawczo-rozwojową, m.in. w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (zaplanowany budżet to około 4 mld euro), a przedsiębiorstwom działającym na terenie Specjalnych Stref Ekonomicznych dały możliwość korzystania ze zwolnień podatkowych.

Literatura

- Drozdziel L. [2008]: Finansowanie inwestycji w przemyśle rolno-spożywczym. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Warszawa.
- Informacja syntetyczna z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. [2010]. *PROWieści* (listopad/grudzień), s. XV.
- Just M. [2008]: Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Karwowski S. [2007]: Preferencyjne kredyty dla branży rolno-spożywczej. *Poradnik Małej Firmy* nr 4, s. 15.
- Raport końcowy z realizacji programu SAPARD w Polsce w latach 2000-2006. [2007]. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2010. [2010]. GUS, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. [2007]. *Dz.U.* nr 200, poz. 1444.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 kwietnia 2008 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. [2008]. *Dz. U.* nr 57, poz. 345 i 346.

- Turczyk M. [2008]: Zachęty inwestycyjne z funduszy publicznych. *Przemysł Spożywczy* nr 12, ss. 23-24.
- Urban R. [2010]: Produktywność i efektywność polskiego przemysłu spożywczego. *Przemysł Spożywczy* nr 1, s. 10.
- Wykorzystanie środków Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” w województwach. [2008]. Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.